

Bélás. Fiatalok, főleg diákok körében — Budapesten és vidéken egyaránt — hallom a *bélás* szót, 'két forint' jelentésben. Pl. „Adj egy *bélást!*” A nevezett csoportnyelvi szó útját a következőképpen követhetjük:

A múlt században hazánkban egyik legelterjedtebb kártyajáték a kalabriász, valamint a hozzá igen hasonló tartli. Mindkettőre alkalmazták a felsős elnevezést is. A két kártyajáték idegenből került hozzánk, s természetesen műszavai is részben. Egyik ilyen terminus technicus a *béla*. PARLAGHY KÁLMÁN (Kártyajátékok könyve. A legelterjedtebb hazai és külföldi kártyajátékok leírása. Bp., 1889.) a kalabriász és a tartli tárgyalásakor így ír róla: „*Belle/Bella, Béla/* = a kalabriász kettes figurája.” (I. m. szótári rész.) „A klaberjász egy másik szintén nagyon elterjedt neme az, midőn a *Bellát* nem a felső, király, hanem a tizes és király képezi.” (I. m. 60.) „. . . kettes összefüggés, mely értéket képvisel, ez a »*Bella*«, melyet az adout király és felső képez [a tartliban]. . .” (I. m. 69.) A *béla*-val átvett jelentés tehát: olyan kártyapáros, amelynek tagja a király és a felső. A *Belle* és a *Bella* változat a szemantikailag igen gazdag francia *beau, bel, belle*, valamint az olasz *bello, bella* szavakra utal, a melléknév nőnemű alakjára. (A kártya főnév is nőnemű mindkét nyelvben.) A jelentésváltozás és a főnevesülés már az átadó nyelvben, illetve nyelvekben végbement. A *belle* és a *bella* jelentéstartalmának pozitív jellege miatt — 'szép, előnyös (különféle értelemben)' — könnyen átmehetett a király—felső együttesére, amely szintén előnyös és külön értéket képviselő az említett kártyajátékokban. A *bella* → *béla* folyamatban szerepet játszhatott a *Béla* utónév is. (PARLAGHY a könynyebb ejtethez említ, i. m. 52.) A *béla*-ban az előnyös jelentéselem mellett a másik fontos összetevő, hogy *k é t* figura együttese.

A *béla* kártyaszó a kalabriász egy új, megreformált változatában, az alsósban él tovább. „Husz pointot számít és áll az adut felső és királyból együttesen.” (HAMVAS PÁL, Az „Alsós” Szabályai. Bp., 1900. 9.) „. . . az egy kézben levő adu király és adu felsőből áll. . .” (G. J. POTTER, A kártyajáték művészete. IV. Bp., 1930. 10.) „Adu király és felső egy kézben, értéke 40.” (WIDDER LAJOS, Az ultitól a bridzsig. Bp., 1957. 28.) Ma már ezt a kártyajátékot egyre kevesebben ismerik, a nevezett kártyaszó a jelenleg egyik legelterjedtebb kártyajátékunkban, az ultiban — ha nem is általános használattal — képviseli a fenti jelentést. „Ebben a játékban [sima ulti] pontok szerzésére törekszünk. Pontokat jelentenek, ha kezünkben van valamely színből a király és a felső, együttesen a nevük: *béla*.” (WIDDER i. m. 16.) „Az *adu-béla* értéke 40 pont.” (Uo.)

Bizonyos csoportnyelvek közel állnak egymáshoz, a mi esetünkben a kártyázóké és a diákoké. A diákok sajátos szókészletében is mindig jelentős helyet foglalt el — többek között — a kártya és a pénz témaköre, argó nyelvi megnevezése. Feltehetően a *béla* kártyaszót használták fel a két forint megjelölésére, számnévi (*k é t* kártyafigura) jelentéselemének hatására. Mivel gyakrabban mondjuk a *két forint* helyett, hogy *kettes*, az *öt forint* helyett, hogy *ötös* stb., e tapadás útján önállósult, képzős számnevek analógiájára a *béla*-ból *bélás* lett.

SOMOGYI BÉLA